

Razvoj kontrabasa kroz povijest

Peović, Mislav

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:990039>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

MISLAV PEOVIĆ

RAZVOJ KONTRABASA KROZ POVIJEST

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

RAZVOJ KONTRABASA KROZ POVIJEST

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. art. Mario Ivelja

Student: Mislav Peović

Ak. god. 2022/2023.

ZAGREB, 2023.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

red. prof. art. Mario Ivelja

Potpis

U Zagrebu,

Diplomski rad obranjen

POVJERENSTVO:

1. red. prof. art. Mario Ivelja

2. izv. prof. art. Ivan Novinc

3. nasl. izv. prof. art. Nikša Bobetko

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

Sažetak:

Ovim radom, koristeći se raznom literaturom, želim ukazati na okolnost i potrebe te sami put koji vodi do razvitka kontrabasa kakvog danas poznajemo. Kontrabas kroz svoju zanimljivu povijest proživljava metamorfozu koja traje i danas. Ovaj rad fokusiran je na tehničke značajke samog instrumenta i na njegovu ulogu kroz povijest solističke i orkestralnei zvođačke prakse. Ključne riječi: kontrabas, violone, viola da gamba, razvoj, povijest

Summary:

With this work I want to point out the circumstances and needs, as well as the path that leads to the development of the double bass as we know it today, using different literature. Throughout its interesting history, the double bass has undergone a transformation that continues even today. This work is focused on the technical features of the instrument itself and on its role throughout the history of solo and orchestral performance practice.

Keywords: double bass, violone, viola da gamba, development, history

Sadržaj

1. Uvod.....	7
2. Preteče kontrabasa	8
2.1. Kratka povijest nastanka gudačkih instrumenata.....	8
2.2. Instrumenti iz obitelji viole da gamba.....	10
2.3. Instrumenti iz obitelji violine	13
3. Razvoj od violonea do modernog kontrabasa	15
4. Zaključak	21
5. Literatura.....	22

1. Uvod

Kontrabas je jedan od najpopularnijih instrumenata današnjice koji je kroz povijest postao sinonim za duboki i moćan zvuk te je kao takav neizostavan dio glazbene kulture i prilično primjenjiv u svim sferama glazbene izvođačke prakse. Možemo ga vidjeti i čuti u gotovo svim glazbenim žanrovima počevši od zabavne glazbe, popularne, rock, jazz, klasične glazbe pa sve do folklorne glazbe. Gotovo da i nema ansambla u kojem je kontrabas nepoželjan, a trpi i sve oblike i veličine sastava. Najčešće ga možemo primijetiti u simfonijskim orkestrima, raznim gudačkim orkestrima i komornim sastavima, a nerijetki je gost i u puhačkim orkestrima, različitim bandovima i grupama. Ovaj zahtjevan instrument intrigira glazbenike diljem svijeta već stoljećima, ali trebalo je mnogo vremena da kontrabas poprimi oblik kakav mi danas poznajemo. Razne okolnosti utjecale su na popularizaciju ovog instrumenta, ali kako se mijenjao način njegove upotrebe, tako se mijenjao i on sam.

Nastanak prvog kontrabasa možemo smjestiti u 16. stoljeće, međutim, kontrabas od tada, osim što se mijenja u svom tehničkom i estetskom smislu, mijenja se i njegova uloga u izvođačkoj praksi. Današnji je izgled kontrabasa kroz povijest imao mnogo alternacija u vidu veličine instrumenta, obliku korpusa, način ugađanja samog instrumenta i broju žica. S obzirom na te faktore, teško je odrediti točan trenutak u povijesti kada je nastao kontrabas kakvog mi danas poznajemo. Iako kontrabas prepisujemo violinskoj skupini instrumenata, on svoje korijene vuče vjerojatno u obitelji instrumenata viole da gamba pa se nameće pitanje kako to da kontrabas nije dio obitelji viole da gamba već violine kada znamo da potječe iz te skupine, što je to što ga razlikuje od te skupine i čini pripadnikom obitelji violine? Koje su to inovacije koje su doprinijele izgledu kontrabasa kakvog imamo danas, pod kojim okolnostima i zbog čega je došlo do tih promjena? Tražeći odgovore na sva ta pitanja, odlučio sam se za ovu temu. Rad će biti sastavljen od dvije glavne cjeline, a to su: preteče kontrabasa gdje ću reći nešto o razvoju gudačkih instrumenata općenito, njihovoj povijesti, ali i istaknuti glavne značajke instrumenata iz obitelji viole da gamba i obitelji violina kako bi lakše razumjeli što se promijenilo u odnosu na danas. Druga velika cjelina ovog rada obuhvatit će razvoj od violonea do kontrabasa i objasniti okolnosti razvoja instrumenta do onog kojeg poznajemo danas.

2. Preteče kontrabasa

2.1. Kratka povijest nastanka gudačkih instrumenata

Kako bih se zadržao u okvirima teme, u ovom segmentu fokusirati ću se isključivo na gudačke instrumente srodne instrumentima iz današnje obitelji violine, a poglavlje ću započeti riječima engleskog kompozitora i muzikologa Cecila Forsytha: „Doista, dovoljno je samo uzeti u ruke modernu violinu i gudalo i vidjeti njihovu savršenost da bi postali svijesni da oni predstavljaju tek posljednju kariku u dugom evolucijskom lancu.“¹ Njegove nam riječi osvještavaju koliko je dugotrajan i kompleksan proces nastanka modernih gudačkih instrumenata.

Prema istoimenom autoru, rana povijest obitelji violine počinje u Aziji još prije kršćanske ere, ali s obzirom na manjak izvora iz tog doba, osim da se gudala spominju u sanskrtu, nemamo mnogo drugih informacija. Gudalo svakako čini vrlo bitan segment glazbenog razvoja davne antike, ali prema svemu sudeći, gudalo samo po sebi kao i gudački instrumenti nisu bili dio ni rimske ni grčke civilizacije, a vjerojatno je da su ostali na jugu i jugoistoku Europe tijekom ranih stoljeća Rimskog Carstva. Teško je reći jesu li ih u južnu Europu unijeli Arapi ili ne, ali se tamo prvi put pojavljuju u obliku kruškolikog Rebeca ili Giguea i kratkog vrlo zaobljenog luka (gudala). Ne postoje primjerci ovog instrumenta, ali prema rezbarijama i iluminacijama na kojima se nalazi, može ga se prilično rekonstruirati kao instrument nalik violini s dvije ili tri žice, način ugađanja je nepoznat, a vrat je bio vrlo kratak (što nam govori da raspon instrumenta vrlo vjerojatno nije prelazio oktavu), nepravilan i sužen radi praktičnosti sviračeve ruke.²

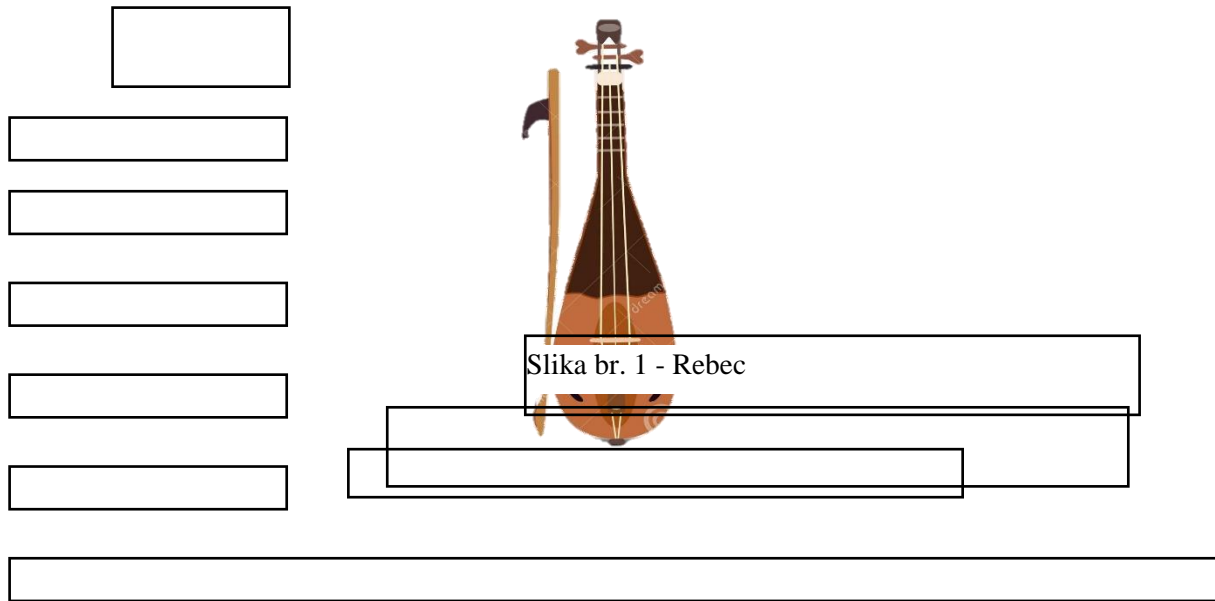
Rebec neodoljivo podsjeća na *lijericu*; “instrument s tri žice izumljen na istočnom mediteranu tijekom 18. st., a koji je postao popularan na obalama Jadrana tijekom 19. st.”³. Taj instrument danas nalazimo u krajevima hrvatske regije Dalmacije i hrvatskih dijelova istočne

¹ Cit. Forsyth, C. (1948). *Orchestration*. Macmillan., str. 295.

² Usp. Ibid., str.297.

³ Williams, V. (2017). *Celebrating life customs around the world: From Baby Showers to funerals. volume 2: Adolescence and early adulthood*. ABC-CLIO., str.190.

Hercegovine⁴, a njeno ime vjerojatno dolazi od riječi *lyra*, naziva za rebec koji se još uvijek koristi na području Grčke.⁵

Nakon rebece dolaze njegovi nasljednici *Troubadour fiddle* i *Minnesinger fiddle*, odnosno trubadur violina, instrument nastao tijekom 13. st. koji se koristio kao pratnja ljudskom glasu, a karakterizira ga težnja da se tijelu instrumenta pruži ovalna forma i minnesinger violina, instrument na kojem vidimo prve obrise današnje violine. Njegove stranice prvo su imale manju, a kasnije veću zakrivljenost prema unutrašnjosti kako bi se lakše pristupilo instrumentu s gudačkom, a ovaj se instrument kroz naredna dva stoljeća, u nastojanjima da se unaprijedi, razvio u ono što danas svrstavamo u instrumente iz obitelji viole da gamba.⁶

⁴ Usp. Ibid., str. 190.

⁵ Usp. Forsyth. C., nav. dj., str. 297.

⁶ Usp. Ibid., str. 298.-299.

*Slika br. 2 - Trubadur violina

Prema Anthonyu Bainesu, koji u svojoj knjizi *Musical Instruments Through the Ages* opisuje razvoj instrumenata kroz povijest, instrument koji će u sljedećem poglavlju biti predstavljen kao *sopran viola*, nastao je križanjem gore navedenih srodnih instrumenata i instrumenta pod nazivom *vihuela de mano*. Ovaj instrument držao se kao danas poznata gitara i imao je pet, a kasnije šest žica. Tehnika sviranja gudalom u kombinaciji sa ovim instrumentom rezultirala je instrumentom pod nazivom *vihuela de arco* koji je u sljedeća tri stoljeća bio poznat kao viol (osnovni instrument iz obitelji viola da gamba iz kojeg su nastale ostale inačice).⁷

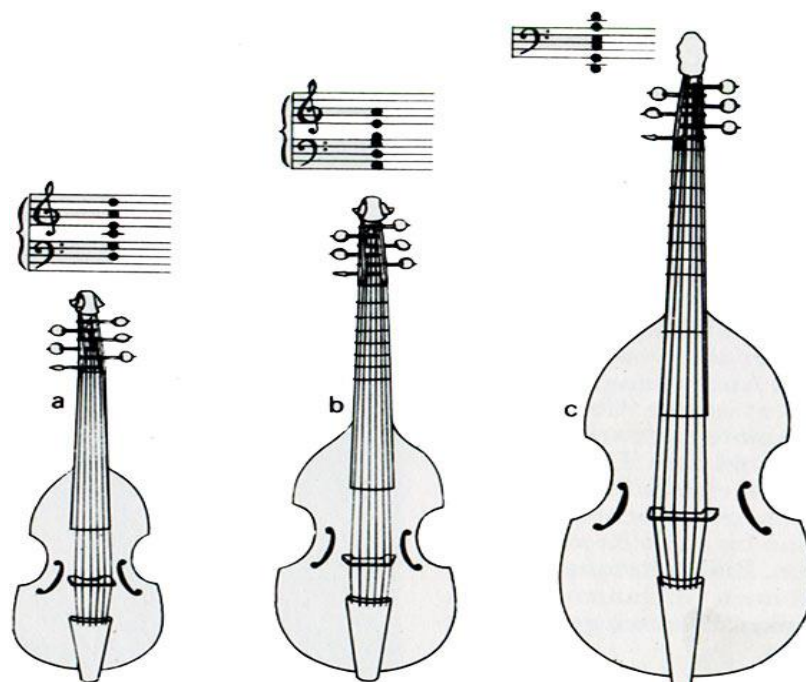
2.2. Instrumenti iz obitelji viole da gamba

Ono što danas predstavlja violinska grupa instrumenata to su u 15., 16. i 17. stoljeću bili instrumenti iz violske grupe. Imali su visoke mostove, vrlo duboka rebra, ravna leđa i nakošena ramena, a otvori na zvučnici bili su u obliku slova “C”. Obično su ti instrumenti imali šest žica, a neki od instrumenta iz te obitelji su imali i do 24 žice. Premda su viole bile uglavnom teške i glomazne, karakterizirala ih je slaba i nezadovoljavajuća kvaliteta tona koja je neusporediva s kvalitetom modernije obitelji violina. Neki od ovih instrumenata kasnije su prerađeni u violine ili čak violončela, ali takvi instrumenti u nižim lagama imaju tendenciju zvučati teško.

Izvorna obitelj viole da gamba sastojala se od tri člana, a to su bila:

⁷Usp. Baines, A. (1961). *Musical instruments through the ages*. Penguin Books.

- *diskant* ili *sopran viol*
- *tenor viol* ili *viola da braccio*; instrument se svirao u poziciji violine
- *bas viol* ili *viola da gamba*; ovaj instrument svirao se u poziciji violončela⁸

Slika br. 3 Sopran, tenor i bas viola

⁸ Usp. Forsyth. C., nav. dj., str. 300.-301.

Slika br. 4 ansambl viola

Tenor i bas inačica instrumenta nastale su krajem 15. stoljeća, a talijanski svirači, s obzirom na veličinu navedenih varijanti, razvili su puno ugodniji način sviranja, a to je upravo način držanja instrumenta vertikalno između nogu po kojem je *viola da gamba* dobila ime (tal. *gamba* u prijevodu znači noga)⁹

Četvrti, dodani član ove skupine, koji je ujedno i predmet ovog rada, bio je kontrabas ili *violone* pod kojim je imenom bio poznat tada u Italiji. Kontrabas nije prošao kompletnu metamorfozu od viole prema violini kao ostali instrumenti te do danas poprima neke karakteristike iz ove skupine instrumenata. Uz gore navedene instrumente, s vremena na vrijeme pojavljivale su se mnoge varijacije tih instrumenata s razlikama u veličini, obliku ili broju žica, ali nikada nisu, kao ni violone tada, zaživjeli kao stalni članovi gudačkog orkestra tog doba.¹⁰

Iz osnovnih instrumenata ove skupine stasali su direktni predci instrumenata iz grupe violina, a to su bili sljedeći:

- *tenor violina*; četverožičani instrument koji je imao isti način ugađanja kao današnja viola

⁹ Usp. Baines, A., nav, dj., str. 185

¹⁰ Usp., Carse, A. (2013). *The history of Orchestration.*, str. 9

- *bas violina*; četverožičani instrument koji je imao isti način ugađanja kao današnje violončelo
- *kontrabas violina* ili *basso da camera*; nezgrapni četverožičani bas koji je povremeno svirao poznati kontrabasistički virtuoz Dragonetti.

2.3. Instrumenti iz obitelji violine

Budući da nam je u ovom trenutku poznato porijeklo instrumenta koji je bio izravni predak današnjeg kontrabasa, o instrumentima iz obitelji violine nema potrebe detaljno pisati, ali, da bismo stavili kontrabas u kontekst ove skupine instrumenata, ipak je potrebno dati neke osnovne informacije vezane za povijest i osnovne značajke ove obitelji.

Pojavom violine (1550.) i njenim izvanrednim postignutim rezultatima, sve ostale viole i njene inačice bile su organizirane u jedinstven sistem i sa samo četiri žice.¹¹ Ovo je vrlo značajan trenutak u povijesti, kako violinske skupine instrumenata općenito, tako i kontrabasa. Do sada smo mogli primjetiti mnoštvo varijacija ovih instrumenata u njihovim oblicima i broju žica, ali sada svi ti instrumenti teže izgledu violine. Već smo naveli kako su preci violine u prvom redu viola da braccio pa tenor violina koja je u principu inačica viole da braccio, ali umjesto šest ili sedam žica, ona je imala četiri žice. Iako nam nije poznat podatak kada je nastala prva violina, kao što ne možemo točno datirati nastanak gotovo nijednog instrumenta, nekolicina povijesničara potvrđuje kako je Gaspar Duiffopruggar prvi izrađivao violine u Bologni jos 1511. godine. Kako su u drugoj polovici 16. stoljeća instrumenti iz obitelji violine, kroz period koji je trajao više od cijelog stoljeća, postepeno zamjenjivali instrumente iz obitelji viole u orkestru, tako su i poznati graditelji ovih instrumenata došli do izražaja. Najpoznatiji graditelji violina, viola, violončela i kontrabasa dolazili su s područja Brescie i Cremona, a to su bili Gaspar da Salo i Andrea Amati¹², a uz poznate graditeljske škole iz ovih gradova, poznata je i graditeljska škola u Tyrolu i njen glavni predstavnik Jacob Stainer. Tradicija graditeljske škole u Cremoni

¹¹ Usp. Bille, Isaia, Nuovo Metodo per Contrabbasso: Parte I, I Corso teoretico - pratico, Milano: Ricordi, 1922., str. 4.

¹² Usp., Carse, A., nav. dj., str. 10.

iznjedrila je i graditelje kao što su Guarneri, Cerutti, Nicola Amati, kao najveći graditelj obitelji Amati koji je bio učitelj jednog od najvećih graditelja svih vremena, Antonia Stradivaria.¹³

Prvi instrument moderne obitelji violina, koji je našao put prema ozbiljnoj sakralnoj glazbi, bila je viola iz koje svi ostali instrumenti uzimaju svoje mjere. Violina koja u prijevodu znači mala viola bila je kritizirana zbog svog sekularnog karaktera. Ime violone koje u prijevodu znači velika viola dobio je kontrabas, dok violončelo u prijevodu znači mala velika viola.¹⁴

Glavne razlike instrumenata iz obitelji violine u odnosu na instrumente iz obitelji viole da gamba sljedeće su:

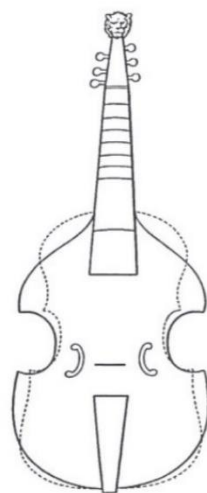
- Viole su imale ravna leđa za razliku od violina koje imaju zakrivljena leđa koja su uzdignuta u središnjoj liniji i spuštaju se prema bočnicama tzv. rebrima
- Viole su imale veće mostove u odnosu na violine, dublja rebra, odnosno šire bočnice, ramena koja su se „spuštala“ i manje naglašene rubove.
- Viole su imale pet, šest ili više žica ugođene u kvartama ili tercama, za razliku od violina koje su imale uglavnom četiri žice ugođene u kvintama
- Otvori na zvučnici viola u obliku su slova „C“, dok su na violinama karakteristični otvori u obliku slova „f“
- Violine nisu imale pragove i imale su unutrašnja pojačanja u konstrukciji¹⁵

¹³ Usp. PAGANELLI, S., & Ewart, R. A. R. (1970). *Gli strumenti Musicali nell'arte. musical instruments from the Renaissance to the 19th century. (translated by Anthony Rhodes.)*. Hamlyn., str.120.-121.

¹⁴ Usp. Forsyth. C., nav. dj., str. 300.-302.

¹⁵ Usp., Carse, A., nav, dj., str. 9.-10.

Upravo su ovo razlozi i razlike zbog kojih kontrabas svrstavamo u obitelj violina iako vuče snažne korijene iz obitelji viole da gamba. Kontrabas, kako je već napomenuto u radu, nije prošao potpunu preobrazbu kao ostali instrumenti iz obitelji viole da gamba prema obitelji violina pa je neke značajke zadržao znatno duže, ali kontrabas koji poznajemo danas nedvojbeno ima karakteristike instrumenata iz obitelji violine.

Slika br. 4 Obrisi viole i violine

3. Razvoj od violonea do

modernog kontrabasa

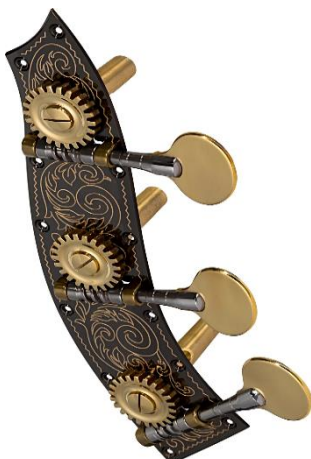
Što se tiče same tehničke strukture instrumenta, on fundamentalno dijeli značajke s instrumentima iz obitelji violine, međutim, zbog duboke prirode instrumenta, ipak ima neke posebnosti i sličnosti s gambama. Danas su dva najčešća modela kontrabasa da gamba i violinski model.¹⁶ Širenje dimenzija instrumenta zbog produbljivanja raspona instrumenta bilo je još problematičnije nego kod violončela i zato su bočnice morale biti iznimno visoke, što kontrabasu daje nezgrapnu i zbijenu formu u odnosu na korpus violine. Iz praktičnih razloga, gornji dio korpusa zadržao je oblik gambi, odnosno violonea tako da bočnice nisu kao kod

¹⁶ *Double bass*. Grove Music Online. (n.d.).

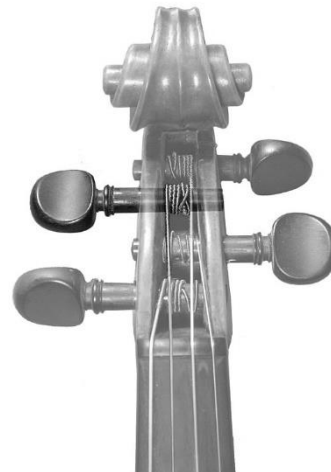
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000046437#omo-9781561592630-e-0000046437-div1-0000046437.1>

violine, već se susreću pod plitkim kutom koji gotovo tvori oblik šiljka. Leđa su relativno ravna i u gornjem se dijelu nagnju prema vratu.¹⁷ Instrument se oslanja na pod pomoću noge koja se izvlači iz korpusa instrumenta ili je fiksirana pa se kontrabas mora svirati stojeći, U većim djelima, posebno u operi, kontrabasisti običavaju sjediti na visokim stolicama.¹⁸ Za razliku od violonea, koji je koristio čivije za navijanje žica, na modernom kontrabasu koristi se mehanizam sa zupčanicima koje pokreću krilni vijci, a izum mehanizma pripisujemo Carlu Ludwigu Bachmannu u Berlinu 1778. godine.¹⁹

Poput većine velikih instrumenata, kontrabas se nije ustalio u standardnom obliku, što ga i čini zanimljivim predmetom istraživanja. Iako su leđa kontrabasa na mnogim instrumentima zadržala ravnu formu poput da gamba instrumenata, većina talijanskih baseva iz 16. stoljeća, od kojih su mnogi i danas u upotrebi, imali su zakrivljena leđa po uzoru na violinu. Danas

Slika br. 6 - Mehanizam sa vijcima

Slika br. 7 - mehanizam sa čivijama

kontrabasi rađeni po violinskom modelu često imaju ravna leđa umjesto zakrivljena, ali to nije pravilo.²⁰ Još jedna značajka kontrabasa koja se razlikuje u odnosu na violinu je ta da je

¹⁷ Ove značajke odnose se na model da gamba

¹⁸ Usp. Kunitz, H. (1956). *Die instrumentation.*, str. 1464.

¹⁹ Usp., Carse, A., nav, dj., str.11.

²⁰ *Double bass*. Grove Music Online. (n.d.).

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000046437#omo-9781561592630-e-0000046437-div1-0000046437.1>

(a) Slika br. 5 a) Paolo Maggini b) Ventura Linarol

kontrabas u
 kvartama umjesto u kvintama.²¹ Povijest nastanka ovog instrumenta već nam je itekako poznata, a u literaturi se spominje još od početka 16. stoljeća. Poznati graditelji već su bili uključeni u proizvodnju, a uz prethodno spomenute važan je i Paolo Maggini za kojeg je krivo uvriježeno mišljenje da je napravio prvi kontrabas. Naime, kako je i sam zapisao u djelu *Harmonic declaration*, on je kontrabas samo predstavio i popularizirao u rimskim orkestrima.²² Za ilustraciju dvaju navedenih modela kontrabasa na priloženim fotografijama možemo vidjeti violinski model violonea koji je izgradio već spomenuti Gasparo da Salo početkom 17. stoljeća koji je bio Magginijev šegrt, a vlasnik tog instrumenta bio je kontrabasistički virtuoz Domenico Dragonetti. Drugi violone napravljen je po da gamba modelu i izgradio ga je Ventura Linarol 1585. godine u Padovi.

Za ilustraciju ovih dvaju modela u kontekstu kontrabasa bilo je lakše uzeti moderne kontrabase kao primjer, ali ova dva violonea pokazuju nam sliku kontrabasa krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Magginijev je model uzeo značajke violinske skupine instrumenata, ali

²¹ Usp. Baines, A., nav. dj., str. 148.

²² Usp. Bille, Isaia, nav. dj., str. 4.

se zadržao na šest žica i to ga tehnički čini violoneom iako vizualno ima značajke violinske skupine instrumenata. Osim broja žica, možemo reći da je izgledom jako blizu modernom kontrabasu.²³ Razlog tomu je što su da gamba instrumenti imali prednost sve do sredine 18. stoljeća.

Jedno od prvih velikih djela za koje se kaže da je korištena „bas violina“ jest opera „Alcyone“ skladatelja Marina Maraisa prouzročena u Parizu 1706. godine, ali sasvim je moguće da je to bio instrument iz obitelji da gamba jer je Marais bio poznat i kao virtuoz na violi da gamba (radilo se vjerojatno o instrumentu sličnih karakteristika kao i Magginijev bas). Pretpostavka je da su se do 1760. godine u orkestru koristili isključivo basovi iz obitelji da gamba.

Budući da su bas instrumenti iz obitelji da gamba donosili malo zvuka, početkom 18. stoljeća graditelji instrumenata krenuli su u stvaranje snažnijeg instrumenta. Ovdje je nastao instrument *basso da camera*, nespretno glazbalo s četiri žice ugođeno G' D A e, a stvarni prethodnik današnjeg kontrabasa nastao je sredinom 18. stoljeća, instrument pod nazivom *contrabasso* ili samo *basso*. Taj je instrument posjedovao samo tri žice ugođene G' D G, što je za njega bilo karakteristično na području Engleske, a druga varijanta štima G' D A korištena je u Francuskoj, Njemačkoj i Italiji. Ovi instrumenti imali su snažan i moćan zvuk, ali činjenica da su bili ugođeni u kvintama, znatno je otežavala tehniku sviranja. Tehničke mogućnosti sviranja i sposobnosti tadašnjih kontrabasista bili su općenito vrlo ograničeni. Opisano slabo sviračko umijeće ne treba generalizirati jer su se upravo nakon gradnje trožičanog instrumenta pojavili virtuozni na kontrabasu koji su također djelovali u velikim orkestrima.²⁴ Među njima valja spomenuti Domenica Dragonettija koji je bio prvi etablirani svirač u engleskoj koji je stekao kredibilitet među koncertnom publikom kasnog 18. i ranog 19. stoljeća. Pisao je vlastite koncerte oduševljavajući publiku na naizgled nespretnom instrumentu²⁵. Također, značajan je talijanski kontrabasistički virtuoz Giovanni Bottesini koji je također napisao brojne solističke

²³ *Double bass.* Grove Music Online. (n.d.).
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000046437#omo-9781561592630-e-0000046437-div1-0000046437.1>

²⁴ Usp. Kunitz, H., nav. dj., str. 1460.-1461.

²⁵ Usp. *A Handbook for Studies in 18th century English music.* (2007). Burden & Cholij., str. 35.

koncerte, komade pa čak i svoju metodičku knjigu pod nazivom *Grande Méthode Complète De Contrebasse*. Bio je snažan protivnik četverožičanog kontrabasa i veliki zagovaratelj

Slika br. 6 Bottesini i njegov kontrabas sa 3 žice kojeg je izgradio poznati graditelj Testore

trožičanog, a razlog je tome što je, prema njegovim riječima, jedini razlog dodavanju još jedne žice bilo dodavanje nekoliko nižih tonova što je bilo vrlo važno i korisno za skladatelje, ali su svi ti instrumenti četvrtom žicom gubili na prozirnosti i zvučnosti, a pogotovo u nižim lagama. Bottesini je smatrao da je bolje žrtvovati nekoliko niskih tonova nego kvalitetu, savršenu jasnoću i sonornost instrumenta.²⁶

Oko 1800. kontrabas je ponovno opremljen sa četiri žice, ali ovaj je put ugođen u kvartama na način na koji se i danas ugađa kontrabas: E' A' D G. Budući da je prijašnji trožičani kontrabas bio superiorniji u zvuku, orkestri ga nisu odmah prihvatili. U drugoj polovici 19. stoljeća kontrabas s tri žice u potpunosti izlazi iz upotrebe i njegovo mjesto zauzima gore opisani kontrabas s četiri žice. Glavni razlog tome ležao je u proširenju tonskog raspona romantičarskog orkestra, osobito u dubinskom smislu, što je jasno izraženo uvođenjem u

²⁶ Usp. Bottesini, G. (2019). *Grande Méthode Complète De Contrebasse*. Stephen Street., str. 1.

tadašnji orkestar bas klarineta, kontrafagota, tenor bas trombona te bas i kontrabas tuba. Niža zvučna snaga četverožičanog kontrabasa uravnotežena je kombinacijama s navedenim puhačkim instrumentima te povećanjem broja svirača u pojedinim skupinama gudačkih instrumenata. Također, mekši i ugladeniji zvuk kontrabasa s četiri žice više je odgovarao zvuku romantičarskog orkestra, nego tvrdi i oštri zvuk kontrabasa s tri žice.

Četverožičani kontrabas koji se danas koristi ubrzo je postigao današnje strukturno i tonsko savršenstvo, ali njegov doseg po pitanju dubine ubrzo je postao nedovoljan. Richard Wagner na početku svog „Rheingolda“, koji je skladan 1850., a praizveden 1869., tražio je produljeni pedalni ton Es i natjerao kontrabasista da ugodu E žicu na Es. To je vjerojatno bio razlog zbog kojeg su proizvođači instrumenta počeli dodavati kontrbasu petu žicu. Upotrebu ovog instrumenta nalazimo već u Straussovom Don Juanu 1889. godine u kojem kontrabas svira do tona C. Osim dodavanja pete žice postoji i varijanta koju je razvio berlinski komorni glazbenik Max Poike, a ta je da se četverožičani kontrabas opskrbi C žicom umjesto E žice, koja se može skratiti mehanizmom.²⁷ Budući da je ovaj mehanizam ponekad nepraktičan, a kontrabas s pet žica je postao nezamjenjiv za izvođenje suvremenih djela, češće možemo vidjeti kontrabas s pet žica umjesto četverožičanog s mehanizmom za ekstenziju. Umjesto C žice sada se koristi B žica kako bi se osiguralo da su žice ugođene u kvartama.²⁸

Slika br. 7 - C ekstenzija

²⁷ Danas je za ovaj mehanizam uvriježen naziv C ekstenzija

²⁸ Usp. Kunitz, H., nav. dj., str. 1462.-1464.

4. Zaključak

Istraživajući povijest ovog instrumenta, naišao sam na mnoge oprečne informacije, njihov nedostatak pa i informacije koje kao glazbenik smatram u najmanju ruku nepotpunima. Izazov je bio odabrati i literaturu s obzirom na to da su knjige ove tematike teško dostupne, probrati informacije iz dostupne literature i zaokružiti to u jednu cijelinu. Iako ova tema daje potencijal za rad puno većeg obima, mislim da sam prikazao srž materije. Razvoj kontrabasa kroz povijest fascinantna je i dinamičan proces, a, promatrajući ga, možemo zaključiti kako su inovacije, koje su dovele do njegovog izgleda danas, uglavnom bile u svrhu povećanja volumena instrumenta. Promjene u dizajnu, tehnologiji izrade i sviračkoj tehnici bile su prilagodba potrebama i zahtjevima glazbenika, a to možemo zahvaliti kako profesionalnim tako i amaterskim glazbenicima te svakako i kontrabasističkim virtuoosima. Oni su svojim djelovanjem promovirali ovaj instrument čiji bi razvoj bio znatno duži i kompliciraniji, a što bi se u jednoj mjeri sigurno odrazilo i na razvoj orkestralne glazbe općenito.

5. Literatura

1. Baines, A. (1961). *Musical instruments through the ages*. Penguin Books.
2. Bottesini, G. (2019). *Grande Méthode Complète De Contrebasse*. Stephen Street.
3. Carse, A. (2013). *The history of Orchestration*.
4. *Double bass*. Grove Music Online. (n.d.).
<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.01.0001/omo-9781561592630-e-0000046437#omo-9781561592630-e-0000046437-div1-0000046437.1>
5. Forsyth, C. (1948). *Orchestration*. Macmillan.
6. *A Handbook for Studies in 18th century English music*. (2007). Burden & Cholij.
7. Kunitz, H. (1956). *Die instrumentation*.
8. PAGANELLI, S., & Ewart, R. A. R. (1970). *Gli strumenti Musicali nell'arte. musical instruments from the Renaissance to the 19th century. (translated by Anthony Rhodes.)*. Hamlyn.
9. Williams, V. (2017). *Celebrating life customs around the world: From Baby Showers to funerals. volume 2: Adolescence and early adulthood*. ABC-CLIO.